

ЗМІСТ

ПРЕССЛУЖБА МОН УКРАЇНИ ІНФОРМУЄ	3
РЕЙТИНГИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Павло Харламов. Зарплатний рейтинг вишів 2020	7
ВІЗИТНА КАРТКА	
Василь Губарець. Університет “Україна”: історія створення та особливості навчання.....	23
ОСВІТА І СУСПІЛЬСТВО	
Віктор Андрущенко. Пісенна культура українського народу.....	28
Галина Берегова. Актуальність формування культури мовлення в аграрних закладах вищої освіти.....	35
ЗАПРОШУЄМО ДО ДИСКУСІЇ	
Олена Гавриленко. Зростання чи сталий розвиток: що змінилося за 30 років.....	45
СЛОВО ПРАКТИКАМ	
Олена Андрієнко. Як віртуалізація змінює форми нашого буття: соціоформа, техноформа, етиформа	57
ЯКІСТЬ ОСВІТИ	
Віталій Погребняк, Олена Дашковська. Система забезпечення якості вищої освіти.....	82

СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Сергій Чирчик. До питання становлення професійної компетентності майбутніх дизайнерів 93

Вища освіта і наука: огляд періодичних видань 106

Contents 127

Головний редактор — К.М. Левківський

Редакційна колегія: К.С. Абдієв (Казахстан); В.П. Андрущенко; В.Д. Базилевич; В.І. Бондар; Л.В. Губерський; Т.-Л. Деордіца; Р.О. Додонов; М.Б. Євтух; Т.О. Коломоєць; А.Є. Конверський; В.Г. Кремень; А.І. Кузьмінський; В.І. Кушерець; І.Ф. Надольний; І.Ф. Прокопенко; В.Я. Тацій; О.Л. Шевнюк; В.С. Щербина

Над випуском працювали: В.П. Розумний, Л.В. Кирпич, Ю.М. Слуцька — відповідальний секретар, С.А. Михайлова, Л.С. Кулешова, О.С. Кузуб, І.А. Олійник

На першій сторінці обкладинки — студенти та викладачі Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна”.

Індекс журналу в каталозі передплатних видань України: 21876

Журнал “Вища школа” внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з педагогіки (Постанова президії ВАК України від 22.12.2010 № 1-05/8) та філософії (Постанова президії ВАК України від 01.07.2010 № 1-05/5) на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво КВ № 12864-1748ПР від 27.06.2007. Усі права застережено. Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції. Редакція не обов’язково поділяє думку автора. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та іншої інформації несуть автори публікацій. Відповідальність за зміст рекламних оголошень несе рекламодавець.

Журнал поширюється лише за передплатою. Авторський примірник можна придбати у книгарні “Абзац”, тел.: (044) 581-15-68, попередньо його замовивши.

Адреса редакції: 01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28.

Тел.: (044) 272-42-91; **факс:** (044) 234-23-36.

E-mail: slutska@society.kiev.ua **http://www.znannia.com.ua**

Видавець — Видавництво “Знання”, 01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28

Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 3596 від 05.10.2009 р.

Підписано до друку 15.04.2020. Формат 70x100 1/16.

Папір офс. № 1. Друк офс. Гарнітура Academy.

Ум. друк. арк. 11,2. Обл.-вид. арк. 11,2. Наклад 450 пр. Зам. №

УДК 81'282(477.7)

**Галина
Берегова**

Завідувач кафедри професійної освіти Херсонського державного аграрно-економічного університету, доктор філософських наук, професор

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті запропоновано поетапну методичну систему, що визначає зміст, оптимальні методи і раціональні прийоми та засоби формування культури мовлення студентів аграрного закладу вищої освіти в діалектних умовах. Встановлено, що потребу у формуванні культури мовлення студентів-аграрників має задовольнити цілеспрямована спільна й систематична діяльність викладачів усіх навчальних дисциплін аграрного закладу освіти у напрямі вироблення мовленнєвих умінь і навичок майбутніх фахівців. Новизну дослідження становить застосування у навчальному процесі інтерактивних імітаційних методів, що дають змогу усунути недоліки діалектного характеру з мовлення студентів безпосередньо під час спілкування.

Ключові слова: українська мова, культура мовлення, діалектне середовище, інтерактивні імітаційні методи.

Сучасний освітній ландшафт нашої держави відкриває широкий діапазон можливостей для реформування й оновлення змісту освіти, що дає змогу формувати духовно багате і професійно підготовлене покоління. На розвиток вітчизняної освіти націлена низка відповідних документів: Національна стра-

© Г. Берегова, 2020

тегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Закон про вищу освіту (2014), положення законів України “Про освіту” (2017), “Про професійну (професійно-технічну) освіту” (проект 2018), проект реформування освітньої галузі в Україні та проект Концепції розвитку освіти до 2025 року. Розвиток мовної особистості передбачають зокрема такі документи: Закон про мови, Конституція України, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, Державний стандарт вищої освіти, концепції мовної та літературної освіти тощо.

Нині в Україні гостро стоїть проблема мовної ідентичності, у зв’язку з чим постає необхідність приділяти більше уваги формуванню мовної особистості не тільки в загальноосвітніх школах, а й у закладах вищої освіти. Наша країна потребує фахівців, котрі досконало володіють усним і писемним мовленням, умінням вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами під час сприймання і створення висловлювань у різних сферах, формах, стилях і жанрах мовлення.

“Метою мовної освіти у багатомовному регіоні повинно стати формування всебічно розвиненої, компетентної, творчої особистості громадянина України — носія етнічних, національних і загальнолюдських цінностей, що живе в гармонії з довкіллям і самим собою; навчити розуміти нову культуру (міжкультурне взаєморозуміння); оволодіти міжкультурною комунікацією, вмінням спілкуватися з носіями іншої культури”¹.

Протягом останніх десятиліть до формування культури мовлення загалом досить часто зверталися і мовознавці, і лінгводидактики, і психолінгвісти. Рідше зустрічаємо дослідження з цієї теми, що стосуються студентів-нефілологів, студентів ЗВО, зокрема аграрних. Так, культуру мовлення студентів-нефілологів останніми десятиліттями активно вивчали Л. Барановська, Л. Головата, І. Варнавська, А. Ляшкевич, С. Караман, В. Михайлюк, О. Онуфрієнко, М. Пентиліук, Т. Рукас, Н. Тоцька й ін. Удосконаленню культури мовлення студентів у вищих аграрних закладах освіти останніми роками присвятили свої праці такі дослідники, як С. Амеліна, І. Голубовська, Л. Вікторова, Н. Костриця, О. Малюга, Ю. Ніколаєнко, В. Підгурська, І. Сопівник, М. Щербань, Т. Фоменко, С. Шестакова й багато ін.

На наше переконання, у формуванні культури мовлення студентів закладів вищої освіти обов’язково слід враховувати вплив діалектного середовища, в якому вони перебували до вступу у цей заклад. Слід сказати, що цей вплив має і позитивний, і негативний характер. Так, територіальні діалектизми можуть збагачувати мовлення й одночасно ускладнювати комунікацію: якщо фонетичні діалектизми є зрозумілими всім мовцям, котрі спілкуються між

¹ Малишева А. Полікультурність як принцип реалізації мовних стратегій в освіті [Ел. ресурс] / Алєся Малишева // Вісник Інституту розвитку дитини. — Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. — 2013. — Вип. 28. — С. 36—40. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2013_28_9.

собою, то лексичні є незрозумілими для тих, хто розмовляє на іншому діалекті цієї ж мови або літературною мовою. У навчальному закладі студенти прагнуть спілкуватися доступно для всіх літературною мовою, бо у разі надмірного вживання діалектизмів вони можуть відчувати дискомфорт, певну неповноцінність під час спілкування. Випускники закладів вищої освіти безумовно мають володіти нормативним мовленням і в майбутній професійній діяльності культивувати літературну мову.

Слід зауважити, що на півдні України досить відчутним є вплив російської мови, особливо в містах. Тому закономірно, що у мовленні студентів, окрім територіальних, наявні ще й змішані діалектизми, спричинені явищем білінгвізму, які теж викликають значні труднощі у спілкуванні українською мовою. До певної міри впливають на мовлення студентів і соціальні діалектизми (жаргонізми, сленгізми), що побутують у різних молодіжних, професійних колективах і є символом приналежності до певної соціальної групи. Змішані та соціальні діалектизми негативно впливають на мовлення майбутніх фахівців: вони засмічують, огрубляють його. І це є серйозною мовною проблемою.

Практика роботи в аграрному закладі вищої освіти та спостереження за навчально-виховним процесом показали, що активним чинником впливу на культуру мовлення студентів є діалектне середовище. Зважаючи на це, формування культури мовлення майбутніх фахівців слід розглядати за такими напрямками: заміна територіальних діалектних слів літературними відповідниками; усунення змішаних і соціальних діалектизмів.

Мета пропонованої статті полягає в окресленні методичної системи поетапного формування культури професійного мовлення студентів-аграрників протягом усього періоду навчання у закладі вищої освіти, з урахуванням діалектних умов і використанням інтерактивних імітаційних методів навчання (рольові та ділові ігри, розігрування ролей та моделювання ділових ситуацій).

Дослідження проблеми культури мовлення студентів продиктовані вимогами сьогодення, оскільки перед вищою школою стоїть завдання підготувати висококваліфікованих спеціалістів, які вільно володіють професійним мовленням: послуговуються офіційно-діловим, науковим і розмовним стилями з урахуванням територіальних діалектів; мають чітке уявлення про терміни та раціональне їх використання у професійному мовленні поряд з їх діалектними відповідниками; уміють висловлюватися на професійну тему, уникаючи змішаних і соціальних діалектизмів; демонструють навички культури професійного спілкування.

Потреба розвивати мовну особистість, здатну висловлюватися грамотно, продукувати певні ідеї адекватними мовними засобами й зумовила вибір теми пропонованої статті, об'єктом якої став процес навчання української мови студентів-аграрників, а предметом — методика формування комунікативних умінь і навичок студентів на заняттях з української мови професійного спрямування, соціально-гуманітарних та спеціальних дисциплін.

Для успішного формування культури мовлення студентів необхідні концепція формування культури мовлення та заходи, спрямовані на вдосконалення методики навчання української мови в аграрному закладі вищої освіти, яка б забезпечила високий рівень спілкування майбутніх спеціалістів, сприяла б формуванню сільського інтелігента.

Теоретичними засадами формування культури мовлення можуть бути праці мовознавців, психолінгвістів, лінгводидактиків про взаємозв'язок мови, мовлення й мислення, функціональне призначення мови в суспільстві, її роль як засобу розвитку особистості; методику формування культури мовлення; діалектне середовище мовців; теорію мовленнєвої діяльності.

Методологічну основу такої концепції формування культури мовлення складають концептуальні положення лінгвістичної, психолого-педагогічної наук, досягнення вчених у галузі лінгводидактики, пов'язані з формуванням мовної особистості, теорією мовленнєвої діяльності, культурою мовлення.

Багаторічна практика викладання у вищому аграрному закладі освіти дає підстави стверджувати, що рівень культури мовлення студентів-аграрників підвищиться, якщо: а) формування мовленнєвих умінь і навичок студентів здійснювати на комунікативно-діяльнісній основі; б) основну увагу на заняттях з української мови приділяти розвитку усного мовлення студентів з урахуванням діалектних особливостей регіону; в) систематично працювати над розширенням лексичного професійного мінімуму студентів і збагаченням їхнього мовлення, що відповідає нормам літературної мови, застосовуючи інтерактивні імітаційні методи навчання; г) формування комунікативних умінь і навичок студентів з використанням ділових ігор продовжувати на заняттях із соціально-гуманітарних та спеціальних дисциплін².

Для успішного формування культури професійного мовлення студентів-аграрників протягом усього періоду навчання у закладі вищої освіти необхідно розв'язати низку завдань: 1) визначити лінгвістичні, психолінгвістичні й лінгводидактичні засади формування культури мовлення студентів аграрного закладу вищої освіти; 2) виявити рівень сформованості мовленнєвих умінь і навичок студентів-аграрників та їхню психологічну готовність до вдосконалення мовлення; 3) дослідити й обґрунтувати процес формування мовленнєвої компетенції студентів-аграрників з урахуванням впливу місцевих діалектів; 4) розробити методичні рекомендації удосконалення методики формування культури мовлення студентів-аграрників; 5) запровадити систему інноваційних методів (інтерактивних імітаційних) навчання української мови.

Концепція формування культури мовлення та вдосконалення методики навчання української мови в аграрному закладі вищої освіти, безперечно, передбачає використання теоретичних та емпіричних методів дослідження. Серед

² Берегова Г.Д. Формування комунікативної компетенції студентів-аграріїв / Г.Д. Берегова // Зб. наук. пр. — Сер.: Педагогічні науки. — Вип. XXXI. — Херсон : Вид-во ХДПУ, 2002. — С. 243—249.

теоретичних методів можуть використовуватися такі: вивчення документів і праць, присвячених актуальним проблемам освіти та викладання української мови у закладах вищої освіти; критичний аналіз української та зарубіжної лінгвістичної, психолінгвістичної та методичної літератури. Емпіричні ж методи дослідження передбачають анкетування студентів з метою виявлення рівня їхнього мовленнєвого досвіду та створення передумов для формування умінь і навичок професійного мовлення; спостереження за процесом навчання й аналіз занять викладачів спеціальних дисциплін; анкетування викладачів з метою узагальнення досвіду; аналіз планів і програм з української мови у закладах вищої освіти аграрного профілю; аналіз письмових робіт студентів; педагогічне спостереження й аналіз результатів навчання.

Теоретичний аналіз сучасних концепцій навчання української мови в аграрних закладах вищої освіти виявив суспільну потребу у формуванні мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців, яка передбачає вільне володіння літературним мовленням у діалектному середовищі.

Навчання української мови, згідно із концепцією формування культури мовлення, в аграрних закладах вищої освіти рекомендуємо проводити поетапно.

На першому (пропедевтичному) етапі необхідно окреслити *соціально-педагогічний результат навчання української мови студентів-аграрників*, тобто передусім визначити мету й завдання такого навчання, а також зміст роботи з формування культури мовлення студентів-аграрників в умовах особливостей мовного середовища, бажано, попередньо провівши діагностику на виявлення рівня мовленнєвих умінь і навичок, дібрати відповідний дидактичний матеріал.

Прийнято вважати, що всі абітурієнти складають ЗНО з української мови для вступу до закладів вищої освіти, а отже, володіють державною мовою на достатньому рівні. Однак аналіз результатів зрізу комунікативних умінь і навичок першокурсників засвідчує, що випускники загальноосвітніх шкіл недостатньо володіють культурою мовлення, нормами літературної мови, не усвідомлюють найважливіших якостей мовлення та необхідності дотримання етикету ділового спілкування.

Слід зазначити, що не можна раз і назавжди оволодіти мовою, адже вивчення мови — це процес, що триває все життя. Практика свідчить, що на першому курсі рівень набутої у школі грамотності може різко знижуватися через психологічний фактор, зміну стилю життя та навчання й необхідний на лекціях “скоропис”. Із метою утримання рівня грамотності студентів (орфографічної, пунктуаційної, граматичної тощо) пропонуємо на першому курсі викладати дисципліну “Практикум з правопису і граматики української мов”, найкраще, на нашу думку, системно презентований Іваном Ющук у розробленому ним посібнику³. У передмові до цього видання зазначається: “по-

³ Ющук І. Практикум з правопису і граматики української мови / Іван Ющук. — К. : Освіта, 2012. — 270 с.

сібник оптимально поєднує теоретичні положення й практичні завдання, що сприяє засвоєнню граматики української мови і вдосконаленню правописних навичок учнів. Ілюстративно-текстовий матеріал характеризується пізнавальністю, виховною й естетичною функціями слова”. Посібник може бути використаний для організації індивідуальної та групової роботи на практичних заняттях і для самостійної роботи студентів. Такі заняття допоможуть студентам не втратити набуті перед вступом до закладу вищої освіти знання з української мови.

Другий етап цієї роботи — безпосереднє вивчення української мови професійного спрямування студентами-аграрниками. Тут слід попрацювати над удосконаленням методики навчання української мови професійного спрямування в аграрному закладі вищої освіти, яка б забезпечила базу для високого рівня мовленнєвих умінь і навичок студентів; а також визначити модель мовної особистості майбутнього фахівця аграрної галузі виробництва. Далі логічно видається корекція методики проведення лекційних і практичних занять з використанням інноваційних (можна інтерактивних імітаційних) методів навчання; організація орієнтованої на студента самостійної й індивідуальної роботи, позааудиторні заходи з виховання мовної особистості майбутнього фахівця і, звичайно, бажаним буде й аналіз ефективності такого навчання української мови.

Практика навчання української мови студентів-аграрників доводить необхідність спеціально розробленої програми “Культура професійного мовлення” з урахуванням діалектних особливостей мовців. Навчання за цією програмою дає змогу у лекційному курсі розширити знання студентів про лінгвальну дійсність (літературний та діалектний види мови, територіальні, змішані та соціальні діалектизми, їхній вплив на культуру мовлення, мовленнєвий етикет) та спрямувати шляхи усунення з мовлення студентів недоліків діалектного характеру. Проведені за цією програмою практичні заняття засвідчують необхідність раціонального поєднання форм, методів, видів і прийомів навчальної роботи студентів з метою підвищення рівня культури мовлення в діалектних умовах; використання вправ і завдань комплексного характеру, спрямованих на вдосконалення усного й писемного мовлення, вироблення умінь і навичок будувати висловлювання, уникаючи діалектних та інших помилок.

На третьому етапі, після вивчення основного курсу української мови професійного спрямування, рекомендуємо продовжувати роботу з формування культури мовлення студентів-аграрників у подальшому навчанні, а саме: упроваджувати в навчальний процес аграрного ЗВО попередньо розроблені методичні рекомендації щодо оволодіння студентами сталими навичками професійного унормованого мовлення на заняттях із соціально-гуманітарних і спеціальних (фахових) дисциплін. При цьому необхідно узгоджувати роботу з викладачами аграрного закладу вищої освіти щодо продовження роботи над

формуванням мовної особистості майбутнього фахівця, визначенням рівнів комунікативної компетентності студентів (можливо, за допомогою тестування), здійсненні статистичної обробки одержаних результатів, формулювання висновків стосовно запровадження такої концепції формування культури мовлення.

Спостереження за процесом вивчення студентами спеціальних дисциплін підтвердили необхідність удосконалення комунікативних умінь студентів шляхом постійного використання усних мовленнєвих вправ (мікровисловлювання, мікродіалоги, бесіди, консультації, розігрування ділових ситуацій, ролевих і ділових ігор тощо) на всіх етапах навчання.

Позитивний вплив на культуру мовлення майбутніх фахівців має раціонально розроблена система ділових ігор, що використовується на практичних заняттях зі спеціальних дисциплін (наприклад, “Зрошене землеробство”, “Рослинництво”, “Тваринництво” тощо).

І ще слід зауважити, що успішному вивченню студентами української мови в закладах вищої освіти сприяє *створення україномовного середовища*. Часто викладачі вишів формально ставляться до функціонування української мови в навчальному закладі: використовують її тільки під час занять, а на перерві спілкуються російською (у гіршому випадку — дозволяють собі порушення закону: проводять заняття російською мовою).

З приводу мовного режиму в українських школах Лариса Масенко висловлює таку думку: “Послабити панівні позиції російської мови в комунікативних середовищах столиці та інших міст України досить складно, оскільки зміна мовних звичок потребує від людей певних зусиль, яких далеко не всі в дорослому віці ладні докласти”. Причину цього явища вона вбачає в тому, що “українській державі незрівнянно важче позбутися радянської спадщини, бо вона містить не лише ідеологічну, а й мовну складову. У Києві вже немає зовнішніх знаків комуністичного режиму — пам’ятників Леніну, компартійних гасел і комуністичної топонімії. Але постколоніальний стан країни позначено присутністю Російської імперії в багатьох назвах київських ресторанів, кав’ярень, крамниць на кшталт “Пироговая Николай” або “Империя меха” і, головне, — у домінуванні російської мови на столичних вулицях”⁴.

З урахуванням такої “мовної атмосфери” на теренах українського освітнього ландшафту, вважаємо необхідним застосувати принцип “мовного занурення”, активно використовуваний у вивченні іноземних мов: вивчення української мови й вивчення інших предметів має здійснюватися безпосередньо тільки засобами української мови. Особливу роль при цьому відіграють дисципліни соціально-гуманітарного циклу, оскільки сприяють гуманізації й

⁴ Масенко Л. Мовний режим у школах і завдання дерусифікації [Ел. ресурс] / Лариса Масенко. — Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28800659.html>.

гуманітаризації професійної освіти, подоланню вузькофахового мислення майбутніх фахівців.

Доповнити “очне” вивчення української мови студентами вищої школи можуть і елементи *дистанційного навчання*. Застосування нових інформаційних і телекомунікаційних технологій в освіті, створення і використання сучасних електронних навчальних посібників та дистанційних курсів вирішують складні завдання формування єдиного освітнього інформаційного середовища. Так, дистанційний навчальний курс “Українська мова професійного спілкування” дозволяє кожному студенту працювати в індивідуальному режимі під керівництвом викладача.

На думку Н. Тільняк, Л. Сидоренко, А. Тільняк, важливу роль в оволодінні студентами знаннями з української мови професійного спілкування виконує методично грамотно спланована самостійна робота, що “стимулює проблемний, дискусійний характер навчання, підвищує творчу активність студентів у процесі оволодіння професійними й загальноосвітніми знаннями. Поняття активізації, оптимізації та інтенсифікації всіх ланок навчально-виховного процесу стають невід’ємними складовими сучасної дидактики. Позааудиторне опрацювання тем розширює обсяг засвоюваного матеріалу (як теоретичного, так і прикладного), допомагає в підготовці до заліків та іспитів з фахових дисциплін”⁵. У зв’язку з цим дуже вдалою для дистанційного навчання та самостійної роботи над удосконаленням української мови вважаємо “Школу української мови Івана Ющука”, розміщену на сайті мовознавця⁶.

Така розробка поетапного формування культури мовлення студентів-аграрників протягом усього періоду навчання у закладі вищої освіти має неабияке теоретичне значення та практичну цінність. Теоретичне значення такої методики формування культури професійного мовлення студентів полягає в обґрунтуванні процесу формування мовної особистості майбутнього фахівця сільського господарства та розробці системи удосконалення мовленнєвих умінь і навичок студентів у діалектних умовах з використанням інтерактивних імітаційних методів навчання. Практичну ж цінність такого дослідження вбачаємо в тому, що сформульовані в ньому положення, висновки й методичні рекомендації можуть бути використані з метою вдосконалення навчальних програм для закладів вищої освіти як аграрного, так і інших профілів, а також у підготовці підручників, на лекційних курсах та практичних заняттях з української мови професійного спрямування для студентів-нефілологів.

Розглядаючи проблему формування мовної культури студентів-нефілологів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням), І. Голу-

⁵ Тільняк Н. Дистанційний курс навчання як форма організації самостійної україномовної підготовки студентів технічних спеціальностей / Н. Тільняк, Л. Сидоренко, А. Тільняк // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. — Сер.: Педагогічні науки. — Бердянськ : БДПУ, 2019. — Вип. 1. — С. 353—360.

⁶ Електронний ресурс: <https://ushchuk.wordpress.com/>.

бовська і В. Підгурська з'ясовують мету й завдання цього курсу в контексті формування творчої мовнокомунікативної особистості майбутнього фахівця, наводять приклади практико орієнтованих завдань на формування вмінь і навичок правильного використання лексичних, акцентуаційних, орфографічних, стилістичних, граматичних норм сучасної української літературної мови. Автори також наголошують, що тільки “систематична й послідовна робота з формування мовної культури студентів-нефілологів може суттєво вплинути на рівень засвоєння ними норм сучасної української літературної мови”⁷.

Отже, навчання студентів-аграрників української мови за поетапною методикою демонструє суттєве підвищення рівня мовленнєвої компетенції, комунікативних умінь і навичок майбутніх спеціалістів сільського господарства, їхньої готовності до професійного спілкування. Крім того, питання мовної культури, зокрема культури професійного мовлення, у системі фахової освіти набувають особливого значення, оскільки недосконале знання української мови знижує загальний рівень культури спілкування.

Висновки

Потребу у формуванні культури мовлення студентів-аграрників має задовольнити цілеспрямована методична система:

- 1) навчально-виховний процес оволодіння змістом та практикою курсу “Українська мова професійного спрямування” з урахуванням діалектного середовища мовців;
- 2) систематична діяльність викладачів соціально-гуманітарних дисциплін у напрямі збагачення мови студентів;
- 3) методично обґрунтована робота викладачів спеціальних дисциплін, спрямована на засвоєння студентами професійної термінології;
- 4) організація закладом вищої освіти дистанційних курсів для вдосконалення рівня володіння студентами українською мовою;
- 5) створення у закладі вищої освіти активного україномовного середовища.

Найбільш ефективною формою роботи над удосконаленням мовленнєвих умінь і навичок студентів є застосування інтерактивних імітаційних методів (рольових та ділових ігор, розігрування ролей, моделювання ділових ситуацій), що забезпечують високий рівень засвоєння знань, досягнення низки дидактичних цілей та завдань (вивчення і закріплення матеріалу за високої активності студентів, узагальнення і систематизація навчального матеріалу, визначення рівня засвоєння знань та їх контроль).

Державна мова є соціально-психологічним фактором духовного і соціально-політичного єднання українців. Незнання окремими громадянами мови країни, в якій вони живуть, є дестабілізуючим фактором. І навпаки, використання державної мови як символічної системи робить мовців учасниками єди-

⁷ Голубовська І.В. Формування мовної культури майбутніх фахівців на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) / І.В. Голубовська, В.Ю. Підгурська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. — 2017. — № 4 (90). — С. 40.

ного соціального дійства. Саме так досягається єдність народів, що населяють країну, формується комплекс соціальних почуттів, до яких належать патріотизм і солідарність. Це питання державної ваги, воно тісно пов'язане з такими поняттями, як громадянська ідентичність та культурна цілісність.

Список використаних джерел:

1. Берегова Г.Д. Формування комунікативної компетенції студентів-аграріїв / Г.Д. Берегова // Зб. наук. пр. — Сер.: Педагогічні науки. — Вип. XXXI. — Херсон : Вид-во ХДПУ, 2002. — С. 243—249.
2. Голубовська І.В. Формування мовної культури майбутніх фахівців на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) / І.В. Голубовська, В.Ю. Підгурська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. — 2017. — № 4 (90). — С. 38—42.
3. Малишева А. Полікультурність як принцип реалізації мовних стратегій в освіті [Ел. ресурс] / Алена Малишева // Вісник Інституту розвитку дитини. — Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. — 2013. — Вип. 28. — С. 36—40. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2013_28_9.
4. Масенко Л. Мовний режим у школах і завдання дерусифікації [Ел. ресурс] / Лариса Масенко. — Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28800659.html>.
5. Тільняк Н. Дистанційний курс навчання як форма організації самостійної україномовної підготовки студентів технічних спеціальностей / Н. Тільняк, Л. Сидоренко, А. Тільняк // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. — Сер.: Педагогічні науки. — Бердянськ : БДПУ, 2019. — Вип. 1. — С. 353—360.
6. Шестакова С.О. Формування лінгвістичної компетентності студентів аграрних вищих навчальних закладів [Ел. ресурс] / С.О. Шестакова. — 2017. — Режим доступу: <http://rad.pdatu.edu.ua/article/download/120669/115624>.
7. Ющук І. Практикум з правопису і граматики української мови / Іван Ющук. — К. : Освіта, 2012. — 270 с.

Надійшла до редакції 13.03.2020

Halyna Berehova. Actuality Formation of Culture Broadcasting in Agrarian Institutions of Higher Education

This paper proposes a phased methodical system which determines the content, optimal methods and rational ways and means of forming the culture of speech of students of agrarian institution of higher education in dialect conditions.

It is stated, that the necessity of forming business speech culture of agrarian students under dialect conditions has to satisfy purposeful common and systematic professors activity in all teaching disciplines of agrarian higher establishments in respect of developing speech abilities and skills of future specialist.

The novelty of the article research consists in applying interactive imitative methods in teaching process that give an opportunity to eliminate dialect of the students during communication.

Key words: *Ukrainian language, speech culture, dialect environment, interactive imitation methods.*